

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ:

ΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΤΗΣ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΗ

Επιστημονικός Υπεύθυνος της Καινοτομίας «Ερευνητικές Εργασίες στο Λύκειο»
Ηλίας Γ. Ματσαγούρας

Συντονιστής Συγγραφικής Ομάδας Οδηγού Επιμορφωτή
Κωνσταντίνα Σχίζα

Μέλη Συγγραφικής Ομάδας του Οδηγού Επιμορφωτή
Κική Δερμετζή, Ηλίας Γ. Ματσαγούρας, Κατερίνα Μπαζίγου, Κωνσταντίνα Σχίζα

Εποπτεία και Συντονισμός Έργου Επιμόρφωσης
Γιώργος Μπαγάκης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
(Ο.ΕΠ.ΕΚ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ &
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ (Ο.ΕΠ.ΕΚ.)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»

Πράξη: Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Λυκείων στο αντικείμενο: «ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ (PROJECT)»

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: «Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στις 8 περιφέρειες Σύγκλισης»

&

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: «Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στις 3 περιφέρειες Σταδιακής Εξόδου»

&

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: «Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στις 2 περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου»

ΤΟ ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ Ευρωπαϊκή Ένωση - Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

Υπεύθυνος Έργου : Γεώργιος Μπαγάκης

Βοηθός Υπεύθυνος Έργου : Παντελής Βουλτσίδης

Θέμα εξωφύλλου: «Ρυθμός με χρώμα»

Επεξεργασία εικόνων στο Photoshop

Γιώργος-Παύλος Κοροπούλης

της Α΄ Τάξης ΕΠΑ.Σ. Ασπροπύργου

ISBN 978-960-99912-7-8

ΜΕΡΟΣ Α΄	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	4
2. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΜΑΔΑΣ ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΩΝ	4
3. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	4
3.1. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	4
3.1.1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΟΝ ΙΣΤΟΤΟΠΟ	4
4. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	5
5. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	7
6. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΠΙΣΗΜΑΝΘΟΥΝ	8
7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗΣ	10
ΜΕΡΟΣ Β΄	11
1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	11
2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ	12
3. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	14
4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	16

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΣΚΟΠΟΣ, ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ, ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα για τις Ερευνητικές Εργασίες στο Λύκειο

Το Πρόγραμμα αφορά στις Ερευνητικές Εργασίες της Α΄ Τάξης του Λυκείου, οι οποίες θα ξεκινήσουν από το σχολικό έτος 2011-12, και υλοποιείται από τον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.). Φυσικό αντικείμενο του έργου είναι οι Ερευνητικές Εργασίες της Α΄ Τάξης του Λυκείου και στόχος η επιμόρφωση των Επιμορφωτών, οι οποίοι με τη σειρά τους θα επιμορφώσουν εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων που θα εμπλακούν στις Ερευνητικές Εργασίες στα Λύκεια της χώρας.

Η αναγκαιότητα του Επιμορφωτικού Προγράμματος προκύπτει (α) από τη θεσμική ένταξη των Ερευνητικών Εργασιών ως υποχρεωτικών εντός του Ωρολογίου Προγράμματος και αξιολογούμενων, (β) από τη συνακόλουθη δημιουργία ενός διαφορετικού εκπαιδευτικού πλαισίου με καινοτόμα για τα ελληνικά δεδομένα χαρακτηριστικά, όπου οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές αναλαμβάνουν νέους ρόλους, διαφορετικούς από τους καθιερωμένους και (γ) από την υποχρέωση της πολιτείας να προετοιμάσει τους εκπαιδευτικούς, ώστε να ανταποκριθούν στις οργανωτικές, συντονιστικές και παιδαγωγικές πτυχές ενός εξαιρετικά σημαντικού έργου, όπως οι Ερευνητικές Εργασίες στο Λύκειο.

2. Χαρακτηριστικά της Ομάδας των Επιμορφωτών

Το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα των Επιμορφωτών απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων, προερχόμενους από τη Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, με πλούσια εμπειρία και γνώσεις στη «βιωματική», «ομαδο-συνεργατική» και διερευνητική διδασκαλία στο σχολείο, καθώς και με αντίστοιχη εμπειρία στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών. Ο αριθμός των Επιμορφωτών ανέρχεται στους εικοσιπέντε (25).

3. Διάρθρωση του Επιμορφωτικού Προγράμματος

Η επιμόρφωση των επιμορφωτών θα πραγματοποιηθεί στην Αθήνα (17 και 18 Σεπτεμβρίου 2011) και θα ολοκληρωθεί σε δώδεκα διδακτικές ώρες, με παράλληλη διαδικτυακή υποστήριξη:

3.1. Διαδικτυακή υποστήριξη

Η διαδικτυακή υποστήριξη θα πραγματοποιηθεί μέσω του ιστότοπου www.oepk.org, στον οποίο θα γίνει ανάρτηση του **Οδηγού των Επιμορφωτών** και του **Οδηγού των Επιμορφούμενων**. Επίσης, θα παρέχεται η δυνατότητα στους επιμορφούμενους να απευθύνονται μέσα από ειδικό helpdesk στην ομάδα σχεδιασμού και υποστήριξης για την επίλυση αποριών, πρόσθετη βιβλιογραφία, καθώς και για ανάρτηση εργασιών τους, εφόσον το επιθυμούν.

3.1.1. Διαδικασία πρόσβασης στον ιστότοπο

Τα βήματα πρόσβασης στον ιστότοπο έχουν ως εξής:

- Κάθε επιμορφωτής δηλώνει ένα έγκυρο e-mail τη δεύτερη μέρα της επιμόρφωσης σε έντυπο που θα διακινηθεί για τον σκοπό αυτό. Η πρόσκληση δήλωσης του e-mail γί-

νεται την πρώτη μέρα, ώστε ο επιμορφωτής να έχει το χρονικό περιθώριο (απόγευμα πρώτης ημέρας) να ρυθμίσει τυχόν λεπτομέρειες της θυρίδας του και να δώσει με βεβαιότητα την ηλεκτρονική του διεύθυνση (e-mail). Το e-mail δεν απαιτείται να είναι κάποιας συγκεκριμένης προέλευσης. Κάθε έγκυρο e-mail είναι αποδεκτό. Εφιστάται η ιδιαίτερη προσοχή των επιμορφωτών, ώστε όλα τα στοιχεία να είναι ευδιάκριτα, με ακρίβεια χαρακτήρα και σαφή διάκριση πεζού-κεφαλαίου.

- Με το τέλος της επιμόρφωσης και για μία εβδομάδα ακριβώς (επτά 24ωρα από τα μεσάνυχτα της δεύτερης ημέρας κι έπειτα), οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να εγγραφούν στον ιστότοπο www.oepk.org στο σχετικό πεδίο εγγραφής που θα βρουν στην αρχική σελίδα. Κατά την εγγραφή τους θα πρέπει να δηλώσουν το ίδιο e-mail με αυτό που κατέθεσαν, ώστε να γίνει η πιστοποίηση της ταυτότητάς τους.
- Επισημαίνεται ότι η αρχική ομάδα ατόμων με πρόσβαση στον ιστότοπο θα περιλάβει μόνον όσους εγγραφούν επιτυχώς μέσα στην προθεσμία που προαναφέρεται.
- Οι εγγεγραμμένοι στον ιστοχώρο θα έχουν πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες και το υποστηρικτικό υλικό, καθώς και στην πλατφόρμα διαλογικής υποστήριξης (helpdesk) και θα βρίσκουν όλες τις οδηγίες χρήσης στον ιστοχώρο σε ευδιάκριτο σημείο.

4. Σκοπός και Περιεχόμενο του Επιμορφωτικού Προγράμματος των Επιμορφωτών

Το περιεχόμενο του Επιμορφωτικού Προγράμματος των Επιμορφωτών διαμορφώνεται στη βάση των αναγκών των εκπαιδευτικών που θα αναλάβουν τις Ερευνητικές Εργασίες της Α΄ Τάξης του Λυκείου και στοιχίζεται με τους επιδιωκόμενους σκοπούς.

Οι Επιμορφωτές θα πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι οι εκπαιδευτικοί τους οποίους θα επιμορφώσουν:

- Θα έχουν διαδικτυακή πρόσβαση στον **Οδηγό Καθηγητή με τίτλο Η Καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών** και στο Βιβλίο του Εκπαιδευτικού «Η Καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών στο Νέο Λύκειο», Ηλίας Γ. Ματσαγγούρας, (Ο.Ε.Δ.Β.), 2011.
- Κάποιοι θα έχουν εμπειρία και γνώσεις γύρω από τη «βιωματική», την «ομαδο-συνεργατική» και τη διερευνητική διδασκαλία-μάθηση, ωστόσο, οι περισσότεροι θα χρειαστεί να αποκτήσουν εξαρχής εμπειρίες και γνώσεις, ενώ όλοι θα χρειαστεί να ενημερωθούν για το «πώς» θα ενταχθούν οι νέες προσεγγίσεις στο οργανωτικό-θεσμικό και φιλοσοφικό-μεθοδολογικό πλαίσιο των Ερευνητικών Εργασιών.

α. Σκοπός επιμόρφωσης: Με αυτά τα δεδομένα η επιμόρφωση των Επιμορφωτών αποσκοπεί:

- Στην **αναλυτική ενημέρωσή τους** για την οργάνωση των μαθητικών «Τμημάτων Ενδιαφέροντος» και τη λειτουργία των μαθητικών μικρο-ομάδων, ως κοινωνικών πλαισίων υλοποίησης των Ερευνητικών Εργασιών.
- Στην **αποσαφήνιση των διαδικασιών** που αφορούν (1) στη μεθοδολογία της έρευνας (2) στη δημιουργία εργαλείων ποσοτικών και ποιοτικών ερευνών, σε συνάρτηση με το ερευνούμενο πεδίο (φυσικό, κοινωνικό) και με τα μεθοδολογικά παραδείγματα

(paradigms)¹ και (3) στην αναγνώριση της διδακτικής κατάστασης των Ερευνητικών Εργασιών, ως ενός κοινωνικού πεδίου που ερευνάται και, συνεπώς, αξιολογείται² ως τέτοιο.

- Στην **ενημέρωσή τους για τις διαδικασίες αξιολόγησης** του συλλογικού έργου των ομάδων με βάση περιγραφικές κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων (rubrics), οι οποίες αναφέρονται (α) στη μεθοδολογία της έρευνας, (β) στο περιεχόμενο του ερευνητικού αποτελέσματος, (γ) στη γλώσσα και στη δόμηση της Ερευνητικής Έκθεσης της Ομάδας και (δ) στον τρόπο παρουσίασης της ερευνητικής εργασίας στην εκπαιδευτική κοινότητα.

β. Τομείς επιμόρφωσης: Για να καλυφθούν οι παραπάνω σκοποί, οι θεματικές ενότητες του επιμορφωτικού σεμιναρίου κινούνται σε όλα τα επίπεδα που συγκροτούν το πλαίσιο των Ερευνητικών Εργασιών (θεσμικό-οργανωτικό και φιλοσοφικό-μεθοδολογικό) και αφορούν:

- Στην **οργάνωση** των μαθητικών «Τμημάτων Ενδιαφέροντος», στον καταμερισμό των ωρών διδασκαλίας στους διδάσκοντες, στη διασφάλιση των χώρων και των μέσων.
- Στη **σχεδίαση** των Ερευνητικών Εργασιών (επιλογή θέματος και ερευνητικών δραστηριοτήτων), ώστε να έχουν αναφορές σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα της Α΄ Τάξης Λυκείου, ενώ ταυτόχρονα να έχουν αυτόνομους ερευνητικούς στόχους και περιεχόμενο, καθώς θα εξελίσσονται.
- Στους **ρόλους** των διδασκόντων κατά τον συντονισμό, την υποστήριξη και την αξιολόγηση των Ερευνητικών Εργασιών και των μαθητών κατά την υλοποίησή τους.
- Στη **συλλογική λειτουργία των ομάδων και στις διαδικασίες διεξαγωγής της έρευνας**, που αναφέρεται σε θέματα όπως: (1) η διευθέτηση του χώρου και η οργάνωση του μαθητικού «Τμήματος Ενδιαφέροντος» σε επιμέρους μικρο-ομάδες των 4-6 μελών, (2) ο ορισμός και η αναγνώριση του ερευνητικού πεδίου, (3) η ανάδειξη των ερευνητικών ερωτημάτων με βάση τα οποία θα συνεργαστούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στις ομάδες τους, (4) η επιλογή ή/και δημιουργία ερευνητικών εργαλείων για τη συλλογή των δεδομένων, (5) οι οδηγίες για την αναζήτηση, τη συγκέντρωση, την οργάνωση (διάκριση, κατηγοριοποίηση, ιεράρχηση κλπ) των δεδομένων, την επεξεργασία τους και τη σύνθεσή τους, ώστε να απηχούν τον αμοιβαία διαμορφωμένο λόγο της ομάδας, (6) η αναγωγή των συμπερασμάτων σε ανώτερα επίπεδα γενίκευσης και συνεπαγωγών, (7) η κριτική ερμηνεία και αυτοκριτική των απόψεων και στάσεων των ερευνητών και (8) η παρουσίαση του λόγου των ομάδων **προφορικά στην ολομέλεια και γραπτά στον συλλογικό φάκελο** με τη μορφή ερευνητικής έκθεσης.
- Στην **αξιολόγηση** της διερευνητικής μάθησης (α) ως συλλογικού έργου με βάση τον κοινό φάκελο της μαθητικής μικρο-ομάδας των 4-6 μελών, που αξιολογείται μέσω πε-

ριγραφικών κλιμάκων διαβαθμισμένων κριτηρίων, και (β) ως ατομικής συμβολής στο συλλογικό έργο με βάση τον «ατομικό φάκελο» των μαθητών και μαθητριών, όπου καταχωρούνται οι προσωπικές δράσεις και εργασίες των μελών για το ομαδικό έργο και για τη λειτουργικότητα της ομάδας, όπως επίσης και παράλληλα ή συμπληρωματικά «δημιουργήματα» του προσωπικού τους ενδιαφέροντος.

- Στη **βιωματική προσέγγιση** «ενδεικτικών» Ερευνητικών Εργασιών, προερχόμενων από το Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, με τίτλο «**Η Καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών στο Νέο Λύκειο**», και στην ανάδειξη καλών τεχνικών και μέσων ή στον εντοπισμό στοιχείων που χρειάζονται διευκρινήσεις, διαφοροποιήσεις και βελτιώσεις.

5. Μεθοδολογία Επιμόρφωσης των Επιμορφωτών

Η οργάνωση της επιμόρφωσης διαπνέεται από τις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και έχει συμμετοχικό-βιωματικό χαρακτήρα. Αναγνωρίζει και εμπιστεύεται τις γνώσεις, τα βιώματα και την επαγγελματική εμπειρία των Επιμορφωτών και θέτει ως πρωταρχικό μέλημα τη δημιουργία ενός κλίματος αλληλοκατανόησης και αλληλοσεβασμού που θα ευνοεί την ενεργητική και αβίαστη συμμετοχή τους στην επιμορφωτική διαδικασία.

Οι μέθοδοι και οι τεχνικές που θα υιοθετηθούν θα αξιοποιούν στο έπακρο τις προϋπάρχουσες εμπειρίες, θα ενισχύουν τη δημιουργική αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή απόψεων και ιδεών και θα προτάσσουν βιωματικές προσεγγίσεις.

Για την, κατά το δυνατό, καλύτερη αξιοποίηση του χρόνου, προτείνεται στους Επιμορφωτές να αντλήσουν όλες τις αναρτημένες στην ηλεκτρονική πλατφόρμα πληροφορίες και να ανατρέξουν στο Βιβλίο του Εκπαιδευτικού. Έτσι, ο χρόνος που θα διατεθεί για την ενημέρωση θα είναι πιο δημιουργικός και θα περιοριστεί στο αναγκαίο, διευρύνοντας τα χρονικά περιθώρια για βιωματικές προσεγγίσεις ερευνητικών πρακτικών.

Οι Επιμορφωτές, καθώς θα επιμορφώνουν, με τη σειρά τους, τους εκπαιδευτικούς που θα εμπλακούν στις Ερευνητικές Εργασίες, θα χρειαστεί να λάβουν υπόψη τα εξής:

- Στις Ερευνητικές Εργασίες των μαθητικών ομάδων **προτάσσεται** η δημιουργική και ευέλικτη χρήση του χώρου και των μέσων και **υπογραμμίζεται** η «δυνατότητα επιλογής και αυτορρύθμισης» στο ερευνητικό έργο της ομάδας, ως κεντρική φιλοσοφία. Οι ιδέες και οι προτάσεις των εκπαιδευτικών, καλό είναι να παρουσιάζονται στις μαθητικές ομάδες ως «ενδεικτικές», ως έναυσμα για τη δημιουργία νέων ιδεών και προτάσεων που θα προκύπτουν από τη μεταξύ τους συνεργασία.
- **Ζητούμενο είναι**, λοιπόν, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών να λειτουργήσει υποστηρικτικά, προκειμένου να διερευνήσουν οι ίδιοι τους τρόπους με τους οποίους θα ανταποκριθούν στο νέο εργασιακό περιβάλλον, όπου οι διδακτικοί ρόλοι αντικαθίστανται σε μεγάλο βαθμό από ρόλους συμβουλευτικής και στήριξης, προβληματισμού και ενθάρρυνσης.
- **Η επιμορφωτική διαδικασία οφείλει να εστιάσει** στην ενδυνάμωση κάθε εκπαιδευτικού, ώστε να αξιοποιήσει τα δικά του «συγκριτικά πλεονεκτήματα», όλα εκείνα, δηλαδή,

¹ **Kuhn, T.** (1970) *The Structure of Scientific Revolution*, Chicago: University of Chicago, Γεωργακόπουλος, Γ. και Κάλφας, Β. (μτφρ.), Κάλφας, Β. (επιμ.) Αθήνα: Σύγχρονα Θέματα, Επιστημολογία, **Ματσαγγούρας, Η.** (1996) *Η Εξέλιξη της Διδακτικής, Επιστημολογική Θεώρηση*, Αθήνα: Gutenberg, **Μπαγάκης, Γ.** (1999) *Εκπαιδευτικές Αλλαγές, Προγράμματα Κινητικότητας και Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης*, Αθήνα: Μεταίχμιο

² **Sauvé, L.** (1997) Pour une approche critique de l'évaluation en éducation relative à l'environnement, *Environnement et Société*, No 19, pp. 19-26

τα θετικά στοιχεία που διακρίνουν τη διδακτική φυσιολογία του³.

- **Οι κοινές αρχές και οι στόχοι**, όπως και οι προτεινόμενες στο σεμινάριο μεθοδολογικές κατευθύνσεις, δεν αποβλέπουν σε ομοιογένεια στον τρόπο διδασκαλίας, καθοδήγησης και συντονισμού των μαθητικών ομάδων, αλλά στην υποβοήθηση του διδακτικού-συμβουλευτικού έργου κάθε εκπαιδευτικού, ως μίας μοναδικής προσωπικότητας.

6. Βασικές Παράμετροι που θα πρέπει να επισημανθούν

Σημαντικά ζητήματα που θα πρέπει να επισημανθούν από τους Επιμορφωτές στο σεμινάριο επιμόρφωσης των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών (22, 23 Σεπτεμβρίου 2011) και αφορούν σε βασικές παραμέτρους των Ερευνητικών Εργασιών στο Λύκειο, είναι:

- Η αναγκαιότητα **προγραμματισμού** των ερευνητικών δραστηριοτήτων με τρόπο που να διευκολύνει την προώθηση της δημιουργικότητας των παιδιών -διαμόρφωση κατάλληλου περιβάλλοντος, χρήση απλών αλλά απαραίτητων μέσων και υλικών, ερεθίσματα (οπτικά, εικαστικά, ηχητικά).
- Η δημιουργία **κλίματος εμπιστοσύνης**, ενθάρρυνσης και συναισθηματικής ασφάλειας, για να **τολμούν και να καινοτομούν**. Ιδιαίτερα στην περίπτωση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ο εκπαιδευτικός επιβάλλεται να μεριμνήσει, ώστε να βρουν πεδίο έκφρασης και δημιουργίας σε εκείνες τις ερευνητικές δραστηριότητες που δεν απαιτούν «ακαδημαϊκού τύπου» ικανότητες.
- Η ανάγκη, απ' όποιο γνωστικό πεδίο και αν ξεκινά μια Ερευνητική Εργασία, να αναζητά, να ανακαλύπτει και να **οικοδομεί γέφυρες** με διαφορετικά μαθήματα και διαφορετικά πεδία. Η ανάγκη, με άλλα λόγια, οι Φυσικές Επιστήμες και τα Μαθηματικά (για παράδειγμα), να εγκαινιάσουν έναν γόνιμο διάλογο με τη Γλώσσα και τις Κοινωνικές Επιστήμες, με τις Τέχνες και την Τεχνολογία, με το Περιβάλλον και τη Βιωσιμότητα. Μιλούμε για έναν διάλογο που θα ανακαλύπτει και θα τοποθετεί κατάλληλα διδακτικούς-ερευνητικούς στόχους των παραπάνω γνωστικών αντικειμένων στο πεδίο της Ερευνητικής Εργασίας, κυρίως, όμως, θα συνδυάζει δημιουργικά τα διαφορετικά μεθοδολογικά εργαλεία και ερμηνευτικά σχήματα των επιστημών.
- Η συμβολή των Ερευνητικών Εργασιών στην κατανόηση και **αποδοχή των ετεροτήτων**, ιδιαίτερα μέσω της «ομαδοσυνεργατικότητας», μπορεί να υποστηρίξει τα παιδιά έτσι, ώστε να επικοινωνούν μέσα από τις πολιτισμικές, φυλετικές, θρησκευτικές και ιστορικές τους διαφορές. Οι ετερότητες στο σχολείο χρειάζεται να αντιμετωπίζονται από τον εκπαιδευτικό ως πρόκληση και να τον ενθαρρύνουν προς την κατεύθυνση διδακτικών-ερευνητικών προσεγγίσεων, όπως η «βιωματική», για την οποία τα πολιτισμικά στοιχεία που κάθε παιδί φέρει, αποτελούν έναν ανεκτίμητο πλούτο.
- Η ιδιαιτερότητα των Ερευνητικών Εργασιών, οι οποίες εξελίσσονται, υιοθετώντας την «ομαδοσυνεργατικότητα», τη «βιωματικότητα» και τη «διαθεματικότητα» - για να συναντηθούν συνειδητά και δημιουργικά με τη διερευνητική μάθηση και την έρευνα και να αποκτήσουν την ταυτότητα ενός εξαιρετικά ενδιαφέροντος «παιδαγωγικού τύπου».

Αναφερόμαστε σε έναν «παιδαγωγικό τόπο», όπου συνυπάρχουν και «συνομιλούν» οι επιστήμες, η έρευνα, η τεχνολογία, η τέχνη και η έκφραση και λειτουργούν επαναστασιακά, άλλοτε ως εργαλεία, άλλοτε ως πρωτογενή πεδία μάθησης, άλλοτε ως «προκλήσεις» για τη δημιουργική υπέρβασή τους⁴. Σ' αυτόν τον «παιδαγωγικό τόπο», οι μαθητές και οι μαθήτριες προβληματίζονται, ανακαλύπτουν ενδιαφέροντα, αποκτούν δεξιότητες, οικοδομούν τη σχέση τους με τον «άλλο», αναπτύσσουν στάσεις και αξίες, κατακτούν την ολοκληρωμένη «εικόνα» του θέματος που ερευνούν, εμβαθύνουν στη θεωρητική τους κατάρτιση και δημιουργούν στο πεδίο των επιστημών, της τεχνολογίας και των τεχνών.

- Η **διαχείριση του διδακτικού χρόνου** και η συνάρτησή του με το σχεδιασμό και την εξέλιξη των δραστηριοτήτων κάθε Ερευνητικής Εργασίας. Ο εκπαιδευτικός έχει την ευχέρεια να επιλέξει τις δραστηριότητες εκείνες που προσφέρονται για τις δεδομένες συνθήκες του μαθητικού «Τμήματος Ενδιαφέροντος», χωρίς, όμως, να αναιρέσει τη συνοχή του αρχικού σχεδιασμού του και των ερευνητικών ερωτημάτων.
- Η σημασία της **οργάνωσης** του χώρου, του χρόνου, των μέσων και των ρόλων, ως παραμέτρων που συμβάλλουν στη δημιουργία του κατάλληλου κλίματος και στην αρμονική και δημιουργική εξέλιξη των Ερευνητικών Εργασιών. Ο Επιμορφωτής καλό είναι να δώσει στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς ιδέες διαμόρφωσης του χώρου, του χρόνου, των μέσων και των ρόλων και να κάνει προτάσεις που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά για τους μαθητές και τις μαθήτριες.
- Η σημασία της αξιοποίησης (α) στοιχείων του χώρου ζωής των μαθητών και των μαθητριών, (β) των ενδιαφερόντων και των προβλημάτων τους και (γ) της τοπικής κουλτούρας και των τοπικών δομών, προκειμένου να ενεργοποιηθεί η αβίαστη και δυναμική εμπλοκή τους στη μαθησιακή διαδικασία. Καλό θα ήταν οι Επιμορφωτές να ενθαρρύνουν τους επιμορφούμενους, ώστε **(1)** να επιλέγουν θέματα από το περιεχόμενο των διδασκόμενων μαθημάτων που σχετίζονται άμεσα με την καθημερινή ζωή, για να μπορούν οι μαθητές και οι μαθήτριες, τουλάχιστον στην εκκίνηση της έρευνας να αξιοποιούν τις προσωπικές εμπειρίες τους (εγγύτητα του θέματος στη ζωή), πριν επιχειρήσουν αναγωγές σε γενικεύσεις, **(2)** να επιλέγουν τεχνικές που ανακαλούν αβίαστα (αυτενέργεια) τις γνώσεις, τις σκέψεις και τις ιδέες των παιδιών και **(3)** να δημιουργούν προϋποθέσεις, ώστε το πεδίο της Ερευνητικής Εργασίας να εποπτικοποιείται-σχηματοποιείται συμβολικά από τα παιδιά (εποπτεία), με πυρήνα το θέμα της Ερευνητικής Εργασίας, και τα συμπεράσματα να θεωρητικοποιούνται. Με άλλα λόγια, καλό θα ήταν να αξιοποιούνται τέσσερις σημαντικές παιδαγωγικές αρχές: η εγγύτητα του θέματος με τη ζωή, η αυτενέργεια, η εποπτεία και η γενίκευση και μεταφορά της νέας γνώσης.
- Η σημασία της **συνεργασίας και του διαλόγου** μεταξύ εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων και η δυνατότητα να υπερκεραστεί η «μοναξιά» των διδασκόντων και ο «εγκλωβισμός» τους στα στενά όρια της επιστήμης τους. Η σημασία ενός «ανοίγματος» των οριζόντων των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και η αναζήτηση

3 Μπαγάκης, Γ., Δεμερτζή, Κ. και Σταμάτης, Θ. (2007), *Ένα Σχολείο Μαθαίνει*, Αθήνα: Λιβάνης

4 Morin, E. (1990), *Introduction à la Pensée Complexe*, Paris: E.S.F

ενός «κοινού τόπου», ο οποίος θα αγκαλιάζει τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα, τις ιδιαίτερες δεξιότητές τους και τους προβληματισμούς τους, ως υπεύθυνων πολιτών με κριτικό στοχασμό, πνευματικό σφρίγος και δημιουργικές ανησυχίες.

- Η σπουδαιότητα του **υποστηρικτικού και ερευνητικού υλικού** των Ερευνητικών Εργασιών, το οποίο δεν θα περιορίζεται σε «βιβλιοκεντρικές» επιλογές, ούτε θα επικεντρώνεται αποκλειστικά στα εργαστήρια του σχολείου. Αντίθετα, θα ανοίγεται στο πεδίο όπου πάλλεται η καθημερινή ζωή και όπου αλλού χρειάζεται, προκειμένου να «φωτίσει» τα πλαίσια του προβληματισμού, να διευκολύνει τη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων, να αφυπνίσει τη δημιουργικότητα, την έμπνευση και τη φαντασία των παιδιών και να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για την επεξεργασία και τη θεωρητικοποίηση των συμπερασμάτων.
- Η ιδιαιτερότητα της **αξιολόγησης** των Ερευνητικών Εργασιών, των οποίων σκοπός δεν είναι ο έλεγχος της «ακαδημαϊκής» γνώσης, ούτε μόνο η «ποσοτικοποίηση» του βαθμολογικού αποτελέσματος, αλλά η βελτίωση του ερευνητικού έργου και ο συνεχής επαναπροσδιορισμός του, ώστε: (1) να αναδείξει και να εκφράσει αβίαστα την εσωτερική «εντελέχεια»⁵ του ερευνητικού εγχειρήματος, (2) να εμπλέξει εκπαιδευτικό και μαθητή σε μια συνειδητή διαδικασία συνεχούς αξιολόγησης και αυτο-αξιολόγησης, (3) να υιοθετεί μεθόδους και τεχνικές που θα ανατροφοδοτούν τον κριτικό στοχασμό και αυτο-στοχασμό, (4) να αφορά στην απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων σχετικών με τη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας και τη συγκρότηση του λόγου των επιστημών, της τεχνολογίας και των τεχνών και (5) να οικοδομεί στάσεις και αξίες, όχι ως ψυχολογικές κατηγορίες που διαμορφώνονται έμμεσα, μέσω του περιεχομένου, αλλά ως βιωμένες εμπειρίες στο ίδιο το πεδίο της διδακτικής-μαθησιακής πράξης. Ως προς τη μεθοδολογία της αξιολόγησης, προτείνονται ποιοτικά εργαλεία αξιολόγησης (συζήτηση, ερωτηματολόγια, παιχνίδια, δρώμενα, «Φάκελοι», κ.λπ.) και περιγραφικές κλίμακες βαθμολόγησης.

7. Αξιολόγηση του Σεμιναρίου και Διαδικασίες Ανατροφοδότησης

Οι Επιμορφωτές παρακαλούνται, μετά το τέλος των εργασιών, να διαθέσουν λίγα λεπτά για να συμπληρώσουν το Φύλλο Αξιολόγησης. Οι εκτιμήσεις τους για την αποτελεσματικότητα της επιμορφωτικής διαδικασίας και τις πιθανές δυσκολίες που αντιμετώπισαν, όπως και οι προτάσεις τους, είναι σημαντικές για την ανατροφοδότηση της συντονιστικής υποστηρικτικής ομάδας.

⁵ Με την αριστοτελική έννοια του όρου, Δανασσής-Αφεντάκης, Α. (1992), *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική, τ. Α', Θεματική της Παιδαγωγικής Επιστήμης*, (σελ. 165)

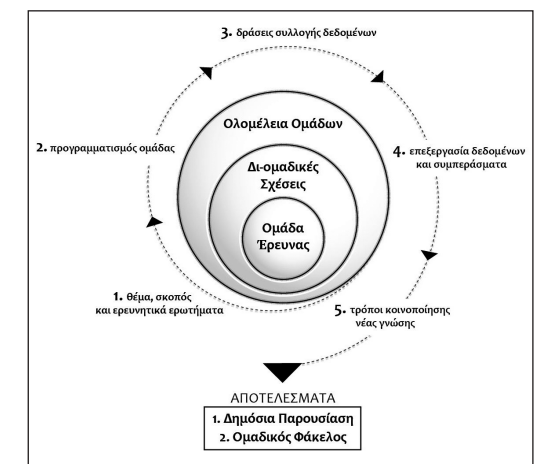
ΜΕΡΟΣ Β΄ ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ, ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Εισαγωγή

Στο δεύτερο μέρος του Οδηγού δίνεται αναλυτικά το Πρόγραμμα του σεμιναρίου επιμόρφωσης των Επιμορφωτών (ΟΕΠΕΚ, 17 και 18 Σεπτεμβρίου) και παρουσιάζονται συνοπτικά τα ζητήματα που θα τεθούν. Αναφερόμαστε στα ζητήματα που θα αποτελούν μια εισαγωγή στις θεματικές ενότητες της επιμόρφωσης και θα προσεγγιστούν, κατά περίπτωση, μέσω εισηγήσεων και εργαστηρίων.

Τα εργαστήρια, ως οργανωμένα πεδία στοχασμού και αναστοχασμού, (1) θα ενεργοποιούνται με αφετηρία ένα «πλαίσιο προβληματισμού», (2) θα προχωρούν στη διερεύνηση του αντικείμενου τους, μέσω ανταλλαγής απόψεων, ιδεών και προτάσεων στο πλαίσιο μικροομάδων και (3) θα ολοκληρώνονται με τη δημιουργία ενός «προϊόντος», το οποίο θα απαντά στα ερωτήματα του προβληματισμού, θα έχει τη μορφή τεχνήματος, χάρτη εννοιών ή δρώμενου και θα συνοδεύεται από ένα κείμενο που θα σχολιάζει κριτικά το αντικείμενο του προβληματισμού και το ίδιο το εργαστήριο.

Για τα αντικείμενα των εργαστηρίων, ειδικότερα, έχει ληφθεί μέριμνα, ώστε να θέτουν προς συζήτηση τις πέντε βασικές φάσεις, μέσω των οποίων εξελίσσεται μια διερευνητική διαδικασία, (Σχήμα 1.) (α) στο πλαίσιο της συνεργαζόμενης μικροομάδας, (β) μεταξύ ομάδων και (γ) στην Ολομέλεια του Τμήματος

Σχήμα 1. «Οι Φάσεις μιας Διερευνητικής Διαδικασίας»

Η προσέγγιση των φάσεων εξέλιξης μιας διερευνητικής διαδικασίας μέσω εργαστηρίων, θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση πάνω στην οποία οι Επιμορφωτές θα σχεδιάσουν τα δικά τους εργαστήρια κατά την επιμόρφωση των καθηγητών στις 22 και 23 Σεπτεμβρίου. Κάθε Επιμορφωτής μπορεί να διαχειριστεί το περιεχόμενο μιας Φάσης με τον δικό του τρόπο. Μπορεί, επίσης, να εργαστεί πάνω σε δικά του παραδείγματα Ερευνητικών Εργασιών, ακολουθώντας τη βασική δομή. Τέλος, με το Πέμπτο Εργαστήριο, οι Επιμορφωτές θα μπορέσουν να συνεργαστούν μεταξύ τους, προκειμένου να αναζητήσουν από κοινού νέες ιδέες και κοινές αποφάσεις, οι οποίες θα διαμορφώσουν το συνολικό επιμορφωτικό πρόγραμμα που θα υλοποιήσουν στα Π.Ε.Κ. της χώρας.

Το επιμορφωτικό αυτό πρόγραμμα έχει συγκεκριμένους στόχους, οι οποίοι θα γίνουν περισσότερο κατανοητοί, αν οι Επιμορφωτές αφιερώσουν χρόνο, προκειμένου να ανατρέξουν

στο **Βιβλίο του Εκπαιδευτικού** (www.oerek.org), όπου θα βρουν πληροφορίες και στοιχεία αναφορικά με το οργανωτικό, το επιστημονικό και το διδακτικό επίπεδο.

Για την οργάνωση και την εξέλιξη ενός εργαστηριακού επιμορφωτικού προγράμματος, δεσπόζουσα παράμετρος είναι η προσωπική ανάπτυξη των συμμετεχόντων, με επίκεντρο την προσωπικότητά τους -επιστημονική, παιδαγωγική, ατομική- και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα καθενός και καθεμιάς, είτε είναι Επιμορφούμενοι είτε Επιμορφωτές. Γι' αυτό η γνωριμία σε επίπεδο όχι μόνο «υπηρεσιακό» αλλά, προπάντων, επιστημονικό και παιδαγωγικό είναι απαραίτητη.

Η γνωριμία στο παρόν επιμορφωτικό σεμινάριο θα γίνεται καθώς τα μέλη της Επιστημονικής Ομάδας και οι Επιμορφωτές θα συνεργάζονται σε ομάδες, μέσω μιας επιμελώς και -κατά το δυνατό- ευφάνταστα μεθοδευμένης και συνειδητής διαδικασίας, όπου καθένας και καθεμιά θα επιστρατεύει όλες τις επικοινωνιακές του δεξιότητες. Τα μέλη της Επιστημονικής Ομάδας, από την πλευρά τους, θα φροντίζουν για τη συνοπτική και λιτή «ατζέντα» συνεργασίας, η οποία θα περιλαμβάνει:

- το συνολικό και τα επιμέρους πλάνα δράσης
- τη στοχοθεσία
- το γενικό και το προσωπικό θεωρητικό υπόβαθρο που υποστηρίζουν και προτείνουν ως βάση της συνεργασίας
- την αναφορά στο υλικό που θα αξιοποιήσουν οι Επιμορφωτές.

Η συνεργασία θα ολοκληρώνεται με την «ανατροφοδότηση», κατά την οποία θα επισημαίνονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (πλεονεκτήματα, σημεία προς ενίσχυση), τα οποία θα πρέπει να λάβουν υπόψη τα μέλη της Επιστημονικής Ομάδας και οι Επιμορφωτές κατά τη διάρκεια των εργασιών. Σημαντική διάσταση, η οποία θα πρέπει να είναι γνωστή σε όλους, είναι η τεχνική υποστήριξη που παρέχεται μέσω του διαδικτύου (κόμβος www.oerek.org) και οι διαδικασίες που περιλαμβάνονται για τη χρήση των σχετικών δυνατοτήτων.

2. Πρόγραμμα του Επιμορφωτικού Σεμιναρίου

Το πρόγραμμα του παρόντος επιμορφωτικού σεμιναρίου διαρθρώνεται γύρω από

- εισηγήσεις στην ολομέλεια των συμμετεχόντων, ακολουθούμενες από εκτεταμένες και διεισδυτικές συζητήσεις που αποσαφηνίζουν το περιεχόμενο και εμβαθύνουν στα νοήματά του και
- από εργαστήρια συλλογικής εργασίας και σκέψης, όπου παιδαγωγικά ζητήματα προσεγγίζονται «βιωματικά» από τους συμμετέχοντες, σε διάταξη που «προσομοιάζει» με ένα «ομαδοσυνεργατικό» σχήμα.

Οι επιμορφωτικές διαδικασίες εξελίσσονται σε ομάδες και στην Ολομέλεια:

Στις Ομάδες: Οι συμμετέχοντες, (1) δουλεύουν σε ένα χώρο διαμορφωμένο για ομάδες, (2) διαθέτουν κατάλληλα υλικά και μέσα, (3) προσανατολίζουν τη σκέψη τους σε ένα ερευνητικό πεδίο, ανακαλώντας τις προσωπικές τους εμπειρίες και γνώσεις, (4) διαβάζουν προσεχτικά τα ερωτήματα του εργαστηρίου, (5) μελετούν και αναλύουν δεδομένα, όπου τούτο είναι αναγκαίο,

(6) καταγράφουν τις νοητικές και αισθησιο-συναισθηματικές τους παρατηρήσεις και τις μοιράζονται με τα μέλη της ομάδας τους, (7) συζητούν μεταξύ τους, προκειμένου να τις οργανώσουν -να τις διακρίνουν, να τις κατηγοριοποιήσουν, να τις ιεραρχήσουν, (8) δημιουργούν το λόγο της ομάδας για το θέμα που πραγματεύονται, μετά από συνεχείς και κριτικούς διαλόγους, (9) καταγράφουν το λόγο τους, συνοπτικά σε ένα χαρτόνι και (10) προετοιμάζονται, ώστε να απευθύνουν το λόγο τους και να τον υποστηρίξουν στην ολομέλεια.

Στην Ολομέλεια: Οι συμμετέχοντες (1) παρουσιάζουν το συνοπτικό λόγο της ομάδας τους, (2) ακούνε προσεχτικά το λόγο των άλλων ομάδων, (3) εντοπίζουν τις ομοιότητες και διαφορές, (4) τις συζητούν και (5) συναποφασίζουν για το λόγο της Ολομέλειας, τον οποίο συνοψίζουν και καταγράφουν.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων, συγκεντρώνεται οπτικοακουστικό υλικό από τις ομάδες των Επιμορφωτών, από τα χαρτόνια όπου θα καταγράψουν το λόγο της ομάδας τους, από την παρουσίαση του λόγου των ομάδων στην ολομέλεια και από τη συζήτηση που θα διεξαχθεί. Όλες αυτές οι μαρτυρίες θα βοηθήσουν (α) στη δημιουργία ενός «ζωντανού» αρχείου, χρήσιμου για όλους και (β) στην αξιολόγηση και αυτο-αξιολόγηση του επιμορφωτικού έργου.

ΣΑΒΒΑΤΟ 17 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2011

09:00-09:45, Προσέλευση, παραλαβή επιμορφωτικού υλικού

09:45-10:15, **Γεώργιος Μπαγάκης**, «Παρουσίαση του Επιμορφωτικού Προγράμματος»,

10:15-11:30, **Ηλίας Γ. Μασσαγγούρας**, «Η Καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών στο Γενικό Λύκειο: Οι τέσσερις Παιδαγωγικές Αρχές και οι πρακτικές τους»

11:30-12:45, Διάλειμμα

12:45 -13:45, **Ρένα Μπρισίμη**: «Οι Ερευνητικές Εργασίες στο Δημόσιο Εκπαιδευτικό Σύστημα της Γαλλίας»

13:45-14:15, Ελαφρύ Γεύμα

14:15-16:30, ΠΡΩΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Εισηγητές: **Κωνσταντίνα Σχίζα, Θεόδωρος Πετρέσκου, Παύλος Κοσμίδης**, «Φάσεις Συνεργατικής Διερεύνησης (1^η, 2^η φάση): Θέμα, Σκοπός, Ερευνητικά Ερωτήματα, Προγραμματισμός Ομάδας (Εφαρμογή για το θέμα: Το Κινητό Τηλέφωνο)

16:30-16:45, Διάλειμμα

16:45-18:15, ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Εισηγητές: **Κατερίνα Μπαζίγου, Άννα Μπαράτση, Δήμητρα Σωτηροπούλου**, «*Φάσεις Συνεργατικής Διερεύνησης (3^η φάση): Ερευνητικές μέθοδοι και ερευνητικά εργαλεία*» (Εφαρμογή για το θέμα: *Η Μόδα*)

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2011

09:00-10:30, ΤΡΙΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Εισηγητής: **Ηλίας Γ. Ματσαγγούρας**, «*Φάσεις Συνεργατικής Διερεύνησης (4^η φάση): Επεξεργασία Δεδομένων, Συμπεράσματα*»

10:30-10:45, Διάλειμμα

10:45-12:15, ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Εισηγητές: **Κωνσταντίνα Σχίζα, Δημήτρης Ευθυμίου, Θεόδωρος Πετρέσκου**, «*Φάσεις Συνεργατικής Διερεύνησης (5^η φάση): Τρόποι κοινοποίησης της νέας γνώσης. Έκθεση Ερευνητικής Εργασίας και Αξιολόγηση*»

12:15-12:30, Διάλειμμα

12:30-14:00, ΠΕΜΠΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Εισηγητές: **Κατερίνα Μπαζίγου, Άννα Μπαράτση, Δημήτρης Ευθυμίου**, «*Οργάνωση της Διήμερης Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών στα ΠΕΚ*»

14:00-14:30, Ελαφρύ Γεύμα

14:30-16:00, Ολομέλεια. Προεδρείο: **Γεώργιος Μπαγάκης και Ηλίας Γ. Ματσαγγούρας**, «*Ερωτήσεις, Τοποθετήσεις Προτάσεις και Συμπεράσματα Σεμιναρίου*»

3. Εργαστήρια

ΠΡΩΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Στόχος του πρώτου εργαστηρίου είναι να διαμορφώσει τις συνθήκες μιας «ομαδο-συνεργατικής» ερευνητικής διαδικασίας, στο πλαίσιο της οποίας οι Επιμορφωτές θα εφαρμόσουν τα βήματα της **πρώτης και δεύτερης φάσης**, έτσι όπως θα εφαρμοστούν από τους μαθητές-ερευνητές στη σχολική τάξη:

(1) θα οριοθετήσουν το θέμα, **(2)** θα διατυπώσουν τα Ερευνητικά Ερωτήματα και θα τα ομαδοποιήσουν, ώστε να προκύψουν τα υποθέματα που θα φωτίζουν όλες τις πτυχές του θέματος

(3) θα αναζητήσουν συνειρμούς που θα συνδέουν τα υπο-θέματα, ώστε να συγκροτήσουν την προβληματική του θέματος.

Τέλος, με το πρώτο εργαστήριο, θα γίνει μια προσπάθεια, να αποτυπωθούν όλες αυτές οι ενέργειες σε «Σελίδες Ημερολογίων» από τις ομάδες και από τα μέλη των ομάδων.

Για τις ανάγκες του εργαστηρίου, θα συνεργαστούμε με τους Επιμορφωτές πάνω στο «ενδεικτικό» θέμα «Το Κινητό Τηλέφωνο».

ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Το δεύτερο εργαστήριο εστιάζει στην **τρίτη φάση** της έρευνας και αναφέρεται στις ερευνητικές μεθόδους και στα ερευνητικά εργαλεία. Στοχεύει στην ανάδειξη των διαφορετικών ερευνητικών προσεγγίσεων (ποσοτική – ποιοτική έρευνα) καθώς και στην εξοικείωση με τα ερευνητικά εργαλεία τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη συλλογή των δεδομένων, ανάλογα με το ερευνητικό ερώτημα που έχει τεθεί. Χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα το «ενδεικτικό» θέμα: «Τα ρούχα μας... αυτοί οι άγνωστοι», θα εστιάσουμε α) στα είδη των ερευνητικών εργαλείων (ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, παρατήρηση) β) στην οργάνωση και συγκρότηση του κάθε ερευνητικού εργαλείου γ) στην επεξεργασία, ανάλυση και παρουσίαση των ερευνητικών δεδομένων.

ΤΡΙΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Το τρίτο εργαστήριο εστιάζει στην **τέταρτη φάση** της έρευνας και προτείνει εναλλακτικούς τρόπους επεξεργασίας των «πρωτογενών» δεδομένων από τη μαθητική ομάδα, προκειμένου οι μαθητές να οδηγηθούν στην παραγωγή νέας γνώσης και να μην περιοριστούν στην απλή παράθεση και συρραφή πληροφοριών που συνέλεξαν από βιβλία, από άρθρα και από το διαδίκτυο. Ο απώτερος στόχος είναι διπλός: (α) να κατανοήσουν σε βάθος πλευρές του θέματος που μελετούν και (β) να αναπτύξουν τις γνωστικο-γλωσσικές δεξιότητες επεξεργασίας των πρωτογενών δεδομένων και κοινοποίησης και διαπραγμάτευσης της νέας γνώσης που παράγαν.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Το τέταρτο εργαστήριο θα επικεντρωθεί στην **πέμπτη φάση**, η οποία θα αφορά στους τρόπους κοινοποίησης της νέας γνώσης, στην Έκθεση - Φάκελο της Ερευνητικής Εργασίας και στην αξιολόγησή της.

Στόχος του εργαστηρίου είναι να προσδιορίσουν οι Επιμορφωτές τη δομή της Έκθεσης, τις επιμέρους ενότητες της, τα περιεχόμενα των ενότητων, κάποια ιδιαίτερα στοιχεία άγνωστα στους μαθητές (όπως, για παράδειγμα, «πώς» καταγράφονται οι βιβλιογραφικές αναφορές) και να φτάσουμε στο κρίσιμο ζήτημα της αξιολόγησης.

Τέλος, θα διερευνηθεί η δυνατότητα της συγκρότησης ενός ηλεκτρονικού Φακέλου, ο

οποίος θα επιτρέπει στις ομάδες και στα μέλη τους **(1)** να ενσωματώσουν -παράλληλα με τα αναγκαία κείμενα- (i) μαρτυρίες «ζωντανές» (συνεντεύξεις, ερευνητικές δραστηριότητες πεδίου κ.α.) και (ii) συλλογικά και προσωπικά δημιουργήματα (τεχνήματα, καλλιτεχνήματα, δρώμενα κ.α.) και **(2)** να δημοσιοποιήσουν την Ερευνητική τους Εργασία στο διαδίκτυο, εγκαινιάζοντας έναν γόνιμο και δημιουργικό διάλογο γύρω από το θέμα τους.

ΠΕΜΠΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Το πέμπτο εργαστήριο θα επικεντρωθεί στην προετοιμασία του επιμορφωτικού σεμιναρίου των εκπαιδευτικών της 22^{ας} και 23^{ης} Σεπτεμβρίου, στο οποίο οι Επιμορφωτές θα κληθούν να μεταφέρουν την εμπειρία και τις γνώσεις τους σχετικά με τις Ερευνητικές Εργασίες. Οι Επιμορφωτές, χωρισμένοι σε ομάδες, έχοντας διανύσει το διήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο, θα σχεδιάσουν το επιμορφωτικό πρόγραμμα, το οποίο θα υλοποιήσουν κατά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα ΠΕΚ. Ταυτόχρονα, θα ανταλλάξουν ηλεκτρονικές διευθύνσεις με στόχο τη συγκρότηση μιας ηλεκτρονικής κοινότητας υποστήριξης και ανταλλαγής απόψεων και υλικού.

4. Επίλογος

Ολοκληρώνοντας τον **Οδηγό του Επιμορφωτή**, σας υπενθυμίζουμε ότι:

(α) έχει ετοιμαστεί και θα είναι στη διάθεσή σας σε ηλεκτρονική μορφή και ένας Οδηγός του Επιμορφούμενου,

(β) πρόκειται να τυπωθεί το **Βιβλίο του Εκπαιδευτικού με τίτλο «Η Καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών στο Νέο Λύκειο»** -Ηλίας Γ. Ματσαγγούρας- αλλά μέχρι τότε θα είναι στη διάθεσή σας σε ηλεκτρονική μορφή, μέσω ιστοσελίδων του Υπουργείου Παιδείας (<http://digitalschool.minedu.gov.gr>) και του Ο.ΕΠ.ΕΚ.,

(γ) στο **Βιβλίο του Εκπαιδευτικού** θα βρείτε i) τις «Θεωρητικές Αρχές και Διδακτικές Επιλογές» που αφορούν στις Ερευνητικές Εργασίες (Πρώτο Μέρος), ii) «ενδεικτικά» παραδείγματα Ερευνητικών Εργασιών (Δεύτερο Μέρος) και iii) σχετική βιβλιογραφία για ζητήματα παιδαγωγικά, μεθοδολογικά, επιστημολογικά.